

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Svmmarivm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

TITVLVS IV. DE CONSVETVDINE.

SVMMARIVM.

1. *Consuetudo est ius moribus constitutum.*
2. *Ad ius consuetudinis introducendum requiritur, ut ea sit iusta, & rationalis.*
3. *Et cum populus plerumq; iam non habeat legis condendae potestatem, ideo absq; Principis aut Magistratus sui consensu, saltem tacito, ius consuetudinis introducere non potest, uti nec mulieres.*
4. *Si in arbitros compromissum sit, eo adiecto, ut secundum iura & leges procedant, aut pronuncient, procedere & pronunciare y possunt secundum iustas eo in loco receptas consuetudines.*

CVM haecenus dictum fuerit de iure scripto, videl. legibus ex rescriptis Principis; sequitur, ut de iure non scripto agatur, quae est consuetudo. Nam, ut in Institut. habetur, tit. de iure natur. gent. & civili; Ius aliud est scriptum, aliud non scriptum: Scriptum ius est lex, plebiscitum, senatusconsultum, Principum placita &c. Ius non scriptum est, quod vsus comprobavit.

Veruntamen differentia haec inter legem & consuetudinem essentialis non est: cum ad legis substantiam scriptura non requiratur: Sed quia leges vim suam promulgatione accipiunt, quae plerumque in scripto fieri solet, ideo ab hac origine sua leges dicuntur iura scripta, quamvis nihil obstet, etiam per vocem eas promulgari cum obligandi voluntate. Quemadmodum & vice versa, consuetudines populi in scriptum redigi possunt: suam vero originem & obligationis vim non accipiunt in scriptura, sed utentium seu agentium frequentia, qui dicitur mos populi.

1. *Consuetudo brevissimè defini potest ex Iuliano IC. in l. 32. ff. de legibus; Ius moribus*

constitutam. Vbi nomen *iuris* accipitur pro eo, quod Graeci vocant νόμος, id est, legem, quatenus ea latè accipitur, ut utramque iuris scripti & non scripti speciem comprehendat. Quo sensu Iustinianus dixit in suprà cit. Institut. tit. 5. Constat, νόμον εἶ μὲν ἔγραφοι, εἰ μὲν ἀγραφοι. Et Ulpianus in l. 33. ff. de legibus Diuturna consuetudo pro iure & lege in his, qua non ex scripto descendunt, observari solet.

Quod additur in definitione, moribus constitutum, originem seu causam introducendae iuris seu legis non scriptae demonstrat, iuxta l. 35. ff. eod. Sed & ea, quae longa consuetudine approbata sunt, veluti tacita civium conventio, non minus, quàm ea quae scripta sunt, iura, servantur. Et suprà cit. l. 32. Quidenim interest, suffragiis populus suam voluntatem declaret, an rebus ipsis & factis? Vult dicere Iureconsultus, si actus à populo, aut maiore populi parte, longo tempore (quod civili iure decennium est) uniformiter frequentetur, ipso hoc facto declarare videtur, si aliunde contrarium non appareat, velle populum iuris obligationem introducere, non minus quàm si ius suae legem verbis, videl. scripto aut voce, proponeret ac promulgaret.

Corollarium I. Quae conditio ad legis constitutionem imprimis requiritur, ut sit iusta, rationalis, Reipubl. utilis. c. 2. d. 4. eadem ad ius consuetudinis exigitur: At vero consuetudo, quae contra bonos mores est, aut cui leges resistunt, atque corruptela vocari solet, non in iure, sed solo facto consistit, iuxta c. ex parte 10. & c. ult. hoc tit.

Corollarium II. Cùm populus plerumque iam non habeat legis condendae potestatem, quando eam in vnum Principem, aut plures Optimates contulit, ideo nec ius consuetudinis introducere potest, absque Principis aut Magistratus sui consensu, saltem tacito. Multo verò minus in rebus ecclesiasticis.

flasticus Christianus populus consuetudinis statuendæ potestatem habet, absque consensu Prælatorum, quippe penes quos, ex Christi institutione, omnis iurium ecclesiasticorum potestas residet. Videri potest Innoc. in cit. c. ex parte n. 3.

Corollarium III. Mulieres ius consuetudinis introducere non possunt, prout tradit ex communi Bartol. in l. 1. ff. de legibus, arg. eiusdem legis, ver. virorum: Cùm enim mulieres non debeant sedere in consilio, ideòque nec ad leges condendas adhiberi, consequens est, inquit Bartol. *quòd usus mulierum non inducat consuetudinem: quia lex & consuetudo equipollent, l. de quibus 37. ff. eod.* Videri etiam potest Abb. p. 2. consil. 53.

Corollarium IV. Si in arbitros compromissum sit, eo adiecto, ut secundum iura procedant, ij procedere possunt secundum iustas eo in loco receptas, & instar legum habitas consuetudines. Nam verbum generale generaliter intelligi debet, seu ita, ut omnes species sub se comprehendat: Cùm itaq; ius se habeat ut genus ad legem scriptam & consuetudinem, ideo iuris seu iurium appellatione utraque species comprehenditur; quando nulla ratio aut necessitas restringendi apparet. Quin etiam si adiectum sit, ut arbitri pronuncient secundum leges, possunt tamen ferre sententiam secundum consuetudines receptas. Nam verba dispositionis, si id fieri possit, ita accipi debent, ut ea conformis sit iuri communi: At verò ius commune præcipit, ut in contractibus & iudicijs laudabiles locorum consuetudines obseruentur, c. 2. de eo qui mittitur in possessionem &c. l. circa 19. C. de locato, l. 3. C. de ædific. priuatis, l. 1. C. Quæ sit longa consuetudo. Neque inconueniens, aut inusitatum est, ita nomen legis accipi, ut etiam iura consuetudinis comprehendat, sicut supra dictum. Sed etsi ponamus, nomen legis strictè fuisse acceptum, quatenus à iure consuetudinis distinguitur, nihilominus poterunt arbitri secundum receptas consuetudines, causam definire, nili appertè appareat, aliam fuisse partium com-

promittentiù in arbitros voluntatem. Cùm enim leges scriptæ decernant, laudabiles loci consuetudines esse seruandas, (nisi partes communi consensu, sine tamen iuris publici violatione, expressè ab ijs recedant) ideo dum arbitri iuxta consuetudines commissam sibi controuersiam definiant, id agunt, quod legibus scriptis, secundum quas pronunciare iussi sunt, valde consentaneum est. Videri potest de hoc corollario Abb. Panormit. in rubr. huius tit. Rochus Curtius de statut. & consuet. princ. n. 37. & seqq.

CAPITVLVM I.

Consuetudines.

PARAPHRASIS.

Decet Prælatos, ecclesiarum sibi subiectarum consuetudines, si ijs grauari videantur, remittere.

SUMMARIVM.

1. Consuetudines, quibus grauantur ecclesie, vltro à Prælati remittenda.
2. Rationabiles locorum consuetudines circa dona clericis vel ministris ecclesie danda seruanda.
3. Prælati ecclesiastici ecclesias, & beneficiarios perendo, vel accipiendo ab ijs subsidium sine necessitate grauare non debent.

Præterque Canonistæ existimant, in hoc c. reprobatas fuisse consuetudines à laicis in ecclesiarum grauamen introductas; easque irritas declarari, aut saltem iudicis ecclesiastici officio tollendas esse. Ita hic Innoc. Joann. Andreas, Imola, Abb. Panorm. & alij. Exempli causâ; Si consuetudo alicubi inualuerit, ut rustici parrocho decimas non antè persoluant, quàm ipsis munus aliquod, siue xenium dederit. Nam leges & statuta laicorum, quibus ecclesijs aut statui ecclesiastico grauamen per se & directè imponitur, adeòque libertati ecclesiasticæ repugnant, pro irritis haberi debent, c. quæ in ecclesiarum, c. ecclesia, quibus locis id docet